

Len 5 % pokles vyšetrení pacientov s PAO dolných končatín v angiologických ambulanciách v SR v roku pandémie COVID-19 2020

Autor:

doc. MUDr. Juraj Maďarič, PhD., MPH.
Klinika angiológie LFUK a NÚSCH, a.s., Bratislava

Pandémia COVID-19 znamenala v roku 2020 významnú záťaž na zdravotný systém na Slovensku. Ambulancie prvého kontaktu, špecializované ambulancie, ako aj lôžkové zdravotnícke zariadenia boli nútené modifikovať svoje režimy a významnú časť svojich služieb v roku 2020 zamerať na pacientov s ochorením COVID-19. Popri mortalite na COVID-19 sme zaznamenali aj zvýšenú sekundárnu mortalitu spojenú s COVID-19, a to na iné, predovšetkým kardiovaskulárne ochorenia, spojenú s odložením zdravotnej starostlivosti.

Aj v oblasti cievnnej medicíny sme mohli pozorovať, že po období nižšej návštevnosti pacientov v ambulanciách v časoch kulminácie prvej a druhej vlny pandémie, došlo následne k nárastu pacientov s kritickou končatinovou ischémiou, prichádzajúcich vo výrazne zhoršenom stave. Dalo by sa predpokladať, že prípadné oddialenie starostlivosti mohlo súvisieť jednak s oddalovaním návštevy u lekára zo strany samotného pacienta pre obavy z vírusového ochorenia, ako aj zo zníženej dostupnosti zdravotnej starostlivosti, či už na strane ambulancií praktických lekárov, alebo špecializovaných ambulancií.

S cieľom presnejšej analýzy ambulantných vyšetrení pacientov s diagnózou periférneho artériového ochorenia dolných končatín sme na základe údajov NCZI vypracovali prehľad návštev týchto pacientov vo vybraných ambulanciách v čase pandémie COVID-19 a pred týmto obdobím. Porovnali sme údaje z NCZI u pacientov s dg. I70.20 – I70.24 podľa MKCH-10 v rokoch 2019 a 2020.

Hodnotené boli počty vyšetrených pacientov ako aj celkový počet návštev s uvedenými diagnózami. Uvádzame ambulancie s najvyšším vykazovaním vyšetrení so sledovanými diagnózami, ktorými sú na Slovensku dlhodobé ambulancie všeobecného lekára, angiologické ambulancie, ambulancie cievnej chirurgie a rádiológia.

Počty zahŕňajú všetkých pacientov, za ktorých zdravotné poisťovne v danom období uhradili aspoň raz výkon alebo pripočítateľnú položku ambulantnej zdravotnej starostlivosti daného odborného zamerania, v súvislosti s diagnózami uvedenými v záhlaví tabuľky. Ak bol jednému pacientovi v danom období uhradený výkon alebo pripočítateľná položka AZS rôzneho odborného zamerania, je započítaný pri každom odbornom zameraní.

Údaje od ZP sú zasielané do NCZI podľa § 15 ods. 6 zákona č. 581/2004 Z. z. o ZP, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a v zmysle zákona č. 153/2013 Z.z.

Tab.: Ukazovatele ambulantných vyšetrení pre diagnózy I70.20 - I70.24 podľa odborného zamerania v rokoch 2019 a 2020 (zdroj: NCZI)

Ambulancia	Počet pacientov		Počet návštev		
	2019	2020	2019	2020	
020 všeobecné lekárstvo	20 199	20 794	49 778	49 758	0%
023 rádiológia	14 934	11 834	22 031	17 214	-22%
056 angiológia	55 093	53 249	76 260	72 272	-5%
068 cievna chirurgia	22 726	20 477	44 136	36 453	-17%

Uvedené čísla hovoria o stabilnom stave na ambulanciách praktických lekárov v roku 2020 poznačeného pandémie, v porovnaní s rokom predchádzajúcim, čo však môže byť aj odrazom systému kapacít v týchto ambulanciách.

Naopak, v sledovaných špecializovaných resp. SVALZ ambulanciách, ktoré sa dlhodobé najviac podieľajú na manažmente pacientov s PAO DK nastal pokles v počte vyšetrených pacientov ako aj ich návštev, pričom najvýznamnejší pokles až 22% bol zaznamenaný v rádiologických ambulanciách (možný súvis s vyťažením vyšetreniami pľúc u chorých na COVID-19) a až 17% pokles bol v ambulanciách cievnej chirurgie.

V angiologických ambulanciách v SR v roku 2020 bol zaevidovaný len 5% pokles vyšetrení pacientov s končatinovou ischémiou, čo je v danom kontexte veľmi uspokojivé číslo. O to viac, že až polovica pacientov s touto dg. bola v rámci SR vyšetovaná v roku 2019 práve na angiologických ambulanciách (55.093 z celkovo 103.377 pacientov vyšetrených s dg. PAO DK), podobne ako aj v roku 2020 (53.249 z 98.279 pacientov).

Možno usudzovať, že pokles návštev pacientov v obdobiach zhoršenej pandemickej situácie bol na angiologických ambulanciách následne kompenzovaný zvýšenou návštevnosťou a zvýšenou aktivitou ambulantných angiológov. *Vzhľadom ku kulminácii pandémie COVID-19 v prvom štvrtroku roku 2021*

prípravujeme po uzavretí štatistických údajov v NCZI porovnanie vyššie uvedených údajov za prvé štvrtroky rokov 2018-2021.

Vplyv pandémie COVID-19 na výskyt končatinovej amputácie

Vplyv pandémie COVID-19 na výskyt končatinovej amputácie bol analyzovaný aj v rámci tradičného vaskulárneho mítingu *Charing Cross International Symposium (CX 2021)*, uskutočneného v uplynulých dňoch virtuálnou formou.

V retrospektívnej analýze končatinových amputácií z 23 nemocníc v štáte New York (Oropallo, et al. Northwell Health Wound Institute, New York) za obdobie 12/2019 – 9/2020 bolo z celkovo 337 končatinových amputácií, proximálnych 52 a pedálnych 285. Proximálne amputácie boli realizované významne častejšie počas najhorších pandemických mesiacov v oblasti New York (marec až máj 2020) v porovnaní s predchádzajúcimi a nasledujúcimi mesiacmi (33.3% vs 8.8% vs 15.6%, $p < 0.001$). Riziko proximálnej amputácie v období pandémie bolo tak viac ako 5-násobne vyššie ako v období pred pandemiou (HR 5.19;95%CI 2.33-11.59) a autori ho dávajú do súvisu so zníženou dostupnosťou cievnych špecialistov. Ďalšou významnou okolnosťou mohla byť snaha o skoré prepustenie pacientov s končatinovou ischémiou do domácej starostlivosti, ešte pred dostatočnou stabilizáciou lokálnej infekcie. Nebol zaznamenaný nárast rizika pedálnej amputácie (1).

Aj skúsenosti z pandémie COVID-19 budú dôležité pri **formulovaní programov cielených na redukcii končatinových amputácií**, ktoré ostávajú dlhodobo neprimerane vysoké a sú spojené s následnou vysokou mortalitou. Celosvetovo sa tu čoraz dominantnejším rizikovým faktorom stáva diabetes mellitus (DM) a podľa nedávno publikovaného *odborného stanoviska American Heart Association*, ktoré chceme dať do pozornosti našej odbornej verejnosti (*Reducing Nontraumatic Lower-Extremity Amputations by 20% by 2030: Time to Get to Our Feet A Policy Statement From the American Heart Association*), bol u pacientov s DM zaznamenaný v rokoch 2009-2015 až 50% nárast končatinovej amputácie. Nedostatočná dostupnosť špecializovanej cievnej starostlivosti taktiež vedie podľa tohto stanoviska k nárastu končatinovej amputácie, čo je v súlade s vyššie uvedenými skúsenosťami z obdobia pandémie. Odborné stanovisko AHA formuluje odporúčania smerujúce k lepšiemu manažmentu pacientov s PAO DK od úlohy osvedy, cez abstinenciu fajčenia, používanie statínov, včasnú revaskularizáciu, až po starostlivosť o nohu u pacientov s DM, ako aj organizačné a legislatívne opatrenia potrebné k dosiahnutiu redukcie netraumatických končatinových amputácií do roku 2030 o 20% (2).

Literatúra:

1. Oropallo A. The effect of COVID-19 on amputation rates across a twenty-three hospital system. Presented at: CX 2021. April 22, 2021.
2. Creager MA, Matsushita K, Arya S, Beckman JA, Duval S, Goodney PP, Gutierrez JAT, Kaufman JA, Joynt Maddox KE, Pollak AW, Pradhan AD, Whitsel LP. Reducing Nontraumatic Lower-Extremity Amputations by 20% by 2030: Time to Get to Our Feet: A Policy Statement From the American Heart Association. *Circulation*. 2021 Apr 27;143(17):e875-e891.